

Kuva Sini Sillanpää

Villan laatuun vaikuttavia tekijöitä on useita. Lampolan ja laitumen olosuhteilla on vaikutusta villan laatuun ulkoisesti. Lampaiden elinolosuhteilla voidaan vaikuttaa ratkaisevasti esimerkiksi villakuidun puhtauden, vanuttumisen ja roskaisuuden tasoon.

Sisäisiin tekijöihin voidaan vaikuttaa merkittävästi tuotosvaiheen mukaisella, tasapainoisella ruokinnalla. Sopivan ravinnon avulla varmistetaan villakuitujen laatu; pituus, paksuus ja lujuus.

Kerinnän ajoituksella on myös vaikutusta villan saantoon ja laatuun. Laidunkauden jälkeen villa on yleensä roskatonta, joten kerintä on hyvä tehdä heti laidunkauden päättyessä. Tuotosvaiheen kannalta, kerintä ennen karitsointikautta varmistaa parempilaatuisen villan saannin, koska imetyskaudella villan laatu saattaa heiketä. Näin ollen suunnitelmallisilla toimilla on mahdollista vaikuttaa talteen otettavan villan määrään positiivisesti.

Olosuhteet

Hyvä ilmanvaihto ja kuivitus auttavat pitämään lampolan ilman kuivana; kuiva villa ei vanutu ja pysyy puhtaampana. Väljät tilat karsinoissa auttavat myös villaa pysymään hyvänä. Korkeassa eläintiheydessä kosteutta tulee enemmän ja hankausta eläinten liikkeessä lähekkäin. Lisäksi likaantuminen on merkittävämpää, mikäli eläimet hyppivät toisensa päälle.

Kuvat Milla Alanco-Ollqvist

Roskaista villaa.

Hyvää villaa.

Kuivitus mahdollisimman roskattomasti

Kuivitusmenetmillä ja käytössä olevalla kuivikkeella, sekä ruokintalaitteilla voidaan vaikuttaa villan roskaisuuteen. Kuivikkeet tulisi levittää niin, ettei niitä heitetä tai lennä koneesta lampaiden päälle. Käsini levitetäessä kuivikkeet voidaan nostaa karsinan reunalle ja levittää esimerkiksi haravaa apuna käyttäen. Koneellisesti kuivittaessa (puhaltavat ja pudottavat laitteet) lampaat on hyvä siirtää sivuun kuivituksen ajaksi, esimerkiksi paimenkoiran tai irtoaitojen avulla. Kuivitus on tärkeää sen vuoksi, että villa ei likaannu.

Kuivitusmateriaaleilla ja menetelmillä voit vaikuttaa villan laatuun

Lähde: Kysely villan käytöstä lammastiloilla 2020-2021.

Hävikkiin menevien osien määrä eri kuivikkeilla

Olki+turve+kutteri	Olki+turve	Olki+kutteri	Olki+turve+heinä	Olki+heinä	Olki
3,3	2,4	2,2	3,8	2,0	2,4

Turve+heinä	Heinä
2,8	2,5

Kerityn fleesen osat:
 1. maha
 2. takajalkojen alaosa
 3. takajalkojen yläosa
 4. lavat
 5. kyljen alaosa
 6. kyljen yläosa
 7. selkä,
 8. niska
 9. kaula
 kaikki hävikkiin

Hävikkiin menevien osien määrä eri ruokintajärjestelmissä

Paalihäkki	Ruokintapöytä	Kumpikin käytössä
2,3	1,2	2,7

Ruoki lampaita älä villanpäälle

Ruokintalaitteissa on hyvä huomioida, jos mahdollista, ettei karkearehua joudu lampaiden niskaan ja selkään. Puhaltavia rehunjakolaitteita käytettäessä, levy ruokintapöydän edessä tai päällä estää rehun lentämisen lampaiden päälle. Vältä sellaisia ruokintalaitteita, joista putoaa lampaan päälle korsirehua. Varsinkin timoteintähkä tarttuu tiukasti villaan. Osa ruokinta-aidoista kuluttaa villan niskasta tai kaulalta, mutta toisaalta, jos ne estävät heinän pääsyn kansinaan, voivat olla sopiva vaihtoehto.

Jaloittelu ja laidunnus

Ulkoilu on hyväksi villan laadun kannalta. Ulkoilutarhoissa tulee huomioida kulkureittien ja makuualueen kunto. Huonosti hoidettu kurainen, lantainen tarha ei edistä lampaan ja villan hyvinvointia. Päästä lampaat jaloittelemaan siis vain silloin kun olosuhteet ovat suotuisat.

Laidunnus edistää yleensä lampaiden hyvinvointia ja villan laatua. Hyvälaatuinen ruoho on parasta ravintoa lampaille. Luonnonlaitumisen haasteita ovat muun muassa takiaiset, havut ja muut roskat, joita voi tarttua villaan, mutta yleensä niiden haitta ei ole suuri. Laitumille kannattaa kiinnittää huomiota makuu- ja juomapaikkojen siisteyteen. Varjopaikat puiden alla tarjoavat lampaille suojaa, ja ovat villan kannalta yleensä parempia verrattuna katoksiin, joissa eläintiheys on suuri.

Ruokinta

Tuotosvaiheen mukainen, ravinnontarpeet täyttävä ruokinta on edellytys myös hyvälaatuisen villan kasvuille. Villa on keratiinia ja tarvitsee kasvuunsa proteiineja. Ruokinnan puutokset näkyvät villassa. Paitsi puutteellinen valkuaisruokinta, myös kivennäisten puute näkyy villasta. Erityisesti lopputiineiden ja imettävien uuhien ”päätuotantosunta” on kasvattaa jälkeläisiä ja tuottaa maitoa, joten rehusta saadut ravintoaineet kuluvat ensisijaisesti uuhien omaan ylläpitoon ja maidon tuottamiseen. Niinpä villa ei ole parhaimmillaan suuren tuotosvaiheen eläimillä. Lisäksi kasvavat karitsat käyttävät emojaan leikkipaikkana, hyppimällä emojen selässä, joka heikentää villan laatua. Puutostilat ja sairaudet heikentävät villan laatua. Osa villasta saattaa pudota eläimen sairastaessa. Optimaalisen ruokinnan lisäksi on huomioitava myös sisäloiset. Ne heikentävät eläimen kuntoa ja vaikuttavat villan laatuun. Ruokinnan suunnitelmallisuus ja seuranta kuntoluokituksin varmistaa riittävän ravinneaineiden saannin.

Kuva Sonja Kanakaampää

OLOSUHTEIDEN VAIKUTUS:

- Kuivitus; kuiva vs. märkä alusta
- Ilman kosteus, jo 60 % vaikutusta huopumiseen
- Eläintiheys korkea; eläintiheys vs. matala eläintiheys
- Roskaantuminen:
 - lampolassa olki, heinä, virtsa, uloste
 - laitumella takiaiset/oksat/neulaset, ripuli, multa/hiekka

Kyselyn perusteella hävikkiin menevät villan osat

Lähde: Kysely villan käytöstä lammastiloilla 2020-2021.

